

AHMAK YA DA APTAL

Ahmaklık zekânın alt sınırındır.

Faydalı ile faydasız, uygun ile uygunsuzu, doğru ile yanlış ancak akıl anlayıp kestirebilir.

Ahmak, aynı zamanda akli az, görüşü kısa, basîretsiz ve ahlâkı kötü olan kimsedir. Kârını ve zararını iyi düşünemeyen ahmak hikmetten mahrumdur.

Prof. Dr. Mustafa TEMİZ

25.08.2014

“Allah'ın varlığını ve birliğini, Mûsâ kendi milletine, İsâ Romalılara fakat Muhammed bütün Dünyâ'ya bildirdi.”
Napolyon

“Ahmak, ışıkla alevi karıştırır ve kendisini her yakarı Güneş sanar.”
Cenap Şehâbtin

“Ahmaktan uzaklaşmak, Allah'a yaklaşımdır.”
Hasan Basri (RhA©)

“Ahmakla dost olma, çünkü çoğu kere sana faydalı olmak isterken zararlı olur.”
H.z. Ömer (RA^Ω)

“Ahmaklığın en kötüsü, Müslümanlığı bırakıp, başka dine meyletmektir!”
Deylemî hadîsi

“İmanlı akıl, âdil bir zâbıtı memuru gibidir; o, gönül şehrinin hem hâkimi, hem de muhafızıdır.”
Mevlânâ

“Onlara, “İnsanların (Müslümanların) inandığı gibi inanın!” denilince, “Biz de o beyinsizlerin inandığı gibi mi inanacağız?” derler. İyi bilin ki, asıl beyinsiz kendileridir fakat bilmezler¹.”

*“Ben akıldan isterim delâlet
Aklım bana gösterir dalâlet...”*
Fuzûlî

Giriş

Türk Dik Kurumu'na âit Güncel Türkçe Sözlük'te aptal diye, zekâsı pek gelişmemiş, zekâ yoksunu, alık ve ahmak bir kimseye denir. *Ahmaklık zekânın alt sınırındır.* Akıllarını gereği gibi kullanamayan böylelerine budala, bâzen da aptal denir.

© “Rahmetullâhi Aleyh - Allah'ın rahmeti üzerine olsun!” demektir.

^Ω RA kısaltması, “Radiyahallâhu Anh - Allah ondan râzı olsun.” demektir.

¹ Bakara Sûresi, âyet 13.

Zekâ nedir?

Kavramlar, kazanımlar ve algılar yardımıyla soyut veyâ somut varlıklar arasındaki ilişkiyi kavrayabilme, soyut düşünme, muhakeme etme ve bu zihinsel işlevleri uyumlu şekilde bir amaca yönelik olarak kullanabilme yeteneklerine zekâ denir. Zekânın tek tanımı bu değildir.

Zekânın başka tanımlarını da olabilir. Ama esas olarak zekâyâ âit bilgilerin hepsi onun eğitim, çevre ve biyolojik etkilerle geliştirilebilecek bir yapıda olduğunu gösteriyor. Bu nedenle, *zekâyâ aklın eğitim, çevre ve biyolojik etkilerle sonradan geliştirilen kısmı olarak bakılabilir.*

Buna göre zekâ, bireyin doğuştan sâhip olduğu kalıtımla kuşaktan kuşağa geçen ve merkezî sinir sisteminin işlevlerini kapsayan; deneyim, öğrenme ve çevreden kaynaklanan etkilerle biçimlenen aklın bir bileşimidir.

Akıl ve Zekâ

Akıllı bir insan zekî olmayabilir.

Akıllı bir insanı mutlaka zekî ya da zekî olan bir insanı mutlaka akıllı sanmayınız! En iyisi hem *akıllı* ve hem de *zekî* olmaktır ama akıllı oldukları hâlde, zekî olmayan ya da zekî oldukları hâlde akıldan noksan olan çok insan vardır.

Kaynaklar, zekî olduğu hâlde akıldan noksan olan insan için daha çok *Napolyon*'u örnek veriyorlar. İnsanın düşüncelerinde isâbetli ve doğru olabilmesi için bir düşünebilme gücü olan zekânın, aklın kılavuzluğuna ihtiyacı vardır. *Çünkü faydalı ile faydasız, uygun ile uygunsuzu, doğru ile yanlış ancak akıl anlayıp kestirebilir.*

Çok zekî olan *Napolyon*'un akli az olduğu için, zekîliğinin sonucu olan ustaca hazırlanmış savaş plânlarının fayda ve zararlarını görememiş, aldığı yanlış kararlarla Sûriye'den zor kaçabilmiştir². Çünkü fayda ve zararları görebilmek, zekîlikle değil, akılla ilgilidir.

Aklı az fakat çok zekî olan *Napolyon*, aynı zamanda mecerâcı ve insafsızdı. Osmanlı paşası *Cezzâr Ahmed Paşa*, bir avuç mücâhitle Sûriye'de *Akkâ*'yı mahâretle savunur. Ancak, *Akkâ*'yı kuşatan Fransız ordusu yiyecek bulmakta da zorlanır ve vebâ salgınına uğrar.

Akka Kuşatması'nın ikinci ayında *Napolyon*, askerlerinin yarısını kaybederek geri çekilmek zorunda kalır. Böylece, *Napolyon*'un cihangirlik hayalleri ertelenir.

"*Ah Cezzar, sen beni Doğu'nun İmparatorluğundan ettin!*" diyerek *Napolyon* Osmanlı paşası *Cezzâr Ahmed Paşa*'ya kinlenerek, bu hezîmetinin verdiği kızgınlıkla elinde bulunan dört bin Türk'ü "*hunharca*" katleder.

Onun makam ve mâcerâ hevesi, aklının önüne geçer. Akıl, doğru ve yanlış gösterse bile, ikbal hayalleri ve mâcerâcılık zekâ ile birleşince, '*akıl bunlarla yapılan bilek savaşını kaybeder*', doğruyu bulmak çoğu kere mümkün olmaz.

² Refik, İ., *Napolyon'un Akka Kabusu*, Sızıntı, Şubat 1992, Yıl :14 Sayı :157.

Napolyon, Mısır seferinde sâlih Müslümanlarla tanışır ve onların tesirlerinde kalır, hattâ bir ara Müslüman olmayı bile programına alır. Allah'a (CC) yürekten inanan Napolyon, İslâm'la Hristiyanlığı karşılaştırarak İslâm'ın üstünlüğünü bile kavramıştır. Napolyon'un konu ile ilgili fikirleri, "Bonaparte et İslâm" isimli eserde şu şekilde anlatılmaktadır:

"Allah'ın varlığını ve birliğini, Mûsâ kendi milletine, İsâ Romalılara fakat Muhammed bütün dünyâya bildirdi."

"Hâlbuki Arabistan tamâmıyla puta tapar olmuştu. Muhammed, bize kendisinden evvel gelen peygamberlerin, İbrâhim'in, İsmâil'in, Mûsâ'nın ve İsâ'nın Allah'ını tanıttı."

"O yıllarda Aryenler hakikî Hristiyanlığı bozarak, 'Allah'ın oğlu', 'Rûhulkudüs' gibi, anlaşılmasız dogmaları yayıyor, şarkın huzûrunu kaçırıyorlardı. Muhammed, insanlara doğru yolu gösterdi. Yalnız bir tek Allah olduğunu, babası ve oğlu bulunmadığını, birkaç Allah'a tapmanın putperestlikten kalan saçma bir âdet olduğunu anlattı."

"Ve Napolyon hedefini açıklar:

"Öyle sanıyorum ki, yakında bütün dünyânın aklı başında, insanlarını bir araya toplayarak bir hükümet kuracak ve bu hükümeti 'Kur'an'da yazılı esaslara göre' yönetme imkânı bulacağım. Ben bu esasların doğruluğuna inanıyorum, insanları bahtiyar görmek isteyen benim gibi inansın!"

Napolyon'un kiliseye mesâfeli durması işte bu yüzdendir. Ama onun, gerçeği yakalamasına ramak kalmışken, makam ve mâcerâ hevesinin aklın kılavuzladığı İslâm'ı bulup bulamadığını gerçeği ile bilemiyoruz³.

Zekânın Alt Sınırı

Zekânın alt sınırı ahmaklık bölgesidir. Ayrıca aklı olup da aklını gereği gibi kullanmayana ahmak dendiği gibi kullanamayana da ahmak denir. Ahmak, aynı zamanda aklı az, görüşü kısa, basîretsiz ve ahlâkı kötü olan kimsedir. Kârını ve zararını iyi düşünemeyen ahmak hikmetten mahrumdur.

Ahmak, başka bir ifâdeyle iyiyi kötüden, hakkı bâtıldan ayıramaz.

Cenap Şehâbtin ahmak için *"Ahmak, ışıkla alevi karıştırır ve kendisini her yakını Güneş sanar."* diyor. **Hasan Basri** Hazretleri ise, *"Ahmaktan uzaklaşmak, Allah'a yaklaşmaktır."* diyerek dikkatleri ahmakların zararlılığına çekmiş, **Hz. Ömer (RA)**, *"Ahmakla dost olma, çünkü çoğu kere sana faydalı olmak isterken zararlı olur."* demiştir.

Ahmak olan bir kişi bilgilendikçe ahmaklığını artırır. **George Chapman**, *"Gençler, ihtiyaçların aptal olduklarını sanırlar, ama ihtiyaçlar, gençlerin aptal olduklarını bilirler."* şeklindeki sözü de ihmal edilebilecek bir söz değildir.

Tirmizî hadîsinde:

---

³ Sonsuz Us, *Bilinmeyen ünlü Türkler: Hz. Muhammed Türk müydü?*, Alındığı İnternet Elektronik Adresi, http://www.sonsuz.us/node/bilinmeyen_unlu_turkler_Hz_Muhammed_Turk_muydu, En Son Erişim Tarihi: 19.08.2014. Ya da Anonim, *Kim Kimdir?*, ?, Alındığı İnternet Elektronik Adresi, <http://www.imamhatip.com/kamusalalan/kim-kimdir-napolyon-bonaparte-t80707.0.html>, En Son Erişim Tarihi: 19.08.2014.

“Akıllı, nefesine uymaz, ibâdetlerini yapar, ahmak olan da nefesine uyar, günah işler, sonra da Allah affeder diye ümit eder.” denmektedir.

En Büyük Ahmaklık

En büyük ahmaklık İslâm dininden ayrılmaktır.

Bir Deylemî hadîsinde:

“Ahmaklığın en kötüsü, Müslümanlığı bırakıp, başka dine meyletmektir!” deniyor. Böyle bir insanın hâli, ısınmak için Güneş’i bırakıp karanlıklarda mum ışığından fayda bekleyen bir kimse gibidir.

Müslümanlığı bırakmak ya da dinsiz olmak ahmaklığın en kötüsüdür. Bu bakımdan bir İslâm toplumu içindeki ateist⁴, en ahmak kimsedir⁵

Bir incir çekirdeğini, bir karınca veyâ bir kelebeği yaratmaktan âciz olan bir kimsenin, kâinatın tesâdüfen meydana geldiğini, bir yaratıcının bulunmadığını sanmasından daha büyük ahmaklık olur mu? Kur’ân’ı Kerîm asıl ahmağı bakınız nasıl belirtiyor:

‘Onlara, “İnsanların (Müslümanların) inandığı gibi inanın!” denilince, ‘Biz de o beyinsizlerin inandığı gibi mi inanacağız?’ derler. İyi bilin ki, asıl beyinsiz kendileridir fakat bilmezler⁶.’

Ahmaklık Alâmetleri

İnsanların en ahmak olanları zekâlarına en çok güvenenlerdir. İnsanların en akıllıları ise, kabahati kendilerinde arayanlar ve bilmediklerini her zaman âlimlere soran kimselerdir.

Sâlih amel işlemeden Cennet’e gideceğini söylemek de ahmaklıktır.

İbrâhim (AS*), Rab’bini ararken, muazzam Güneş’i görünce “Rab’bim bu...” demiş... Fakat bir müddet sonra Güneş’in battığına şahit olunca da yeniden bir değerlendirme ve kıyaslama yaparak “Batan bir şey benim Rab’bim olamaz.” diye düşünmüş...

Dikkat ediniz! Onu, değerlendirme ve kıyaslama yaparak, bu sonuçlara götüren onun aklıdır. O akli sâyesinde sırasıyla bu kararlara varmıştır.

Düşününüz!

---

⁴ Temiz, M. *Ateistler Müslümanlar Gibi Neden Her Zaman Mutlu Ve Huzurlu Olamazlar?*, Alındığı İnternet Elektronik Adresi, <http://mtemiz.com/bilim/ateistler%20müslümanlar%20gibi%20neden%20her%20zaman%20mutlu%20ve%20huzurlu%20olamazlar.doc>, En Son Erişim Târihi: 20.08.2014.

⁵ Temiz, M., *Müslümanlar İle Ateistler (Yine De Kaybedenler)*, Alındığı İnternet Elektronik Adresi, [http://mtemiz.pamukkale.edu.tr/bilim/MÜSLÜMANLAR%20İLE%20ATEİSTLER%20\(YİNE%20DE%20KAYBEDENLER\).pdf](http://mtemiz.pamukkale.edu.tr/bilim/MÜSLÜMANLAR%20İLE%20ATEİSTLER%20(YİNE%20DE%20KAYBEDENLER).pdf) Ya da [http://mtemiz.pamukkale.edu.tr/bilim/MÜSLÜMANLAR%20İLE%20ATEİSTLER%20\(YİNE%20DE%20KAYBEDENLER\).doc](http://mtemiz.pamukkale.edu.tr/bilim/MÜSLÜMANLAR%20İLE%20ATEİSTLER%20(YİNE%20DE%20KAYBEDENLER).doc), En Son Erişim Târihi: 20.08.2014.

⁶ Bakara Sûresi, âyet 13.

* AS kısaltması, “Aleyhisselâm-Selâm üzerine olsun.” demektir.

Karşılatırarak sonuç elde eden akıl olmasa, bunlar hiç mümkün olur mu? Bu gün şahit olduğumuz gelişmeler de sorgulayıcı ve karşılaştırmacı akıl ile elde edilmemiş midir?

İşte bunun gibi bu gün fen bilgilerini iyice öğrenen, akli başında bir kimse, yalnız başına düşünmekle, Allah'ın (CC) varlığını anlayabilir, böylece bir yaratıcının varlığına inanır. Yâni, eserden eseri yapana intikal edebilir.

Şimdi sorarım size:

Bu muazzam eserleri gördüğü hâlde, bunların bir yaratıcısının olmadığını, tesâdüfen meydana geldiğini söylemek ahmaklık değil de ne olabilir? Günümüzde böyle insanların sayısı az da değildir!

Şu sözü ne de güzel söylemişler:

*“İyiye ihânet edince, kötüye iyilik edince, akıllıyı sıkıntıya sokunca, ahmağa acıyınca, şerlerinden sakının!”*⁷

Burada “şerlerinden sakının!” deniyor ama aslında bunu “belânıza hazır olun!” şeklinde anlamalı!

Bir insanın ırkçılıkla övünmesi, bir kadının güzelliğiyle kibirlenmesi de ahmaklıktan ileri gelir.

Ahmak olduğunu anlayan bir insan okuyup bilgilenmekle ve âlimlere danışarak ahmaklıktan kurtulabilir. Öyle de! Ah! Bir kere ahmak olduğuna bir karar verebilse? Bu mümkün mü?

Akıl

Akıl, iyi ile kötüyü birbirinden ayıran, ilâhî bir nurdur.

Akılın çeşitli tasnifleri vardır.

Başka bir sınıflamaya göre, akıl kabaca ikiye ayrılabilir: Vicdânın kontrolünde olan akla “*akl-ı ukbâ*”, vicdanın kontrolü dışında olan akla “*akl-ı dünyâ*” denir.

‘Mevlânâ Hazretleri, “İmanlı akıl, âdil bir zâbıtâ memuru gibidir; o, gönül şehrinin hem hâkimi, hem de muhafızıdır.” demektedir.

İman, âdalet ve istikâmetle düzene girmiş bir akıl için böyle düşünen âşıklar sultanı Mevlânâ, Allah'a (CC) dönük (müteveccih) olmayan akli da ahmaklığa eş tutar ve:

“Eğer akıl hak yolunda sana ayak bağı oluyorsa, o akıl değil bir yılan ve akreptir.” der.

---

⁷ Huzur Deryâsı, *Ahmaklık nedir*, Alındığı İnternet Elektronik Adresi, <http://www.huzurderyasi.com/ahmaklik-nedir.html>, En Son Erişim Târihi: 20.08.2014.

Akıllarını kullanamayanlara ilişkin olarak, *'Aynı mülâhazalara kendi üslûbuyla iştirak eden Fuzûlî ise:*

*'Ben akıldan isterim delâlet
Aklım bana gösterir dalâlet...'*

diyerek bu müfsit akla göndermede bulunur⁸.”

---

⁸ Sızıntı, Mayıs 2003 Yılı : 25, Sayı 292.